

Grankullas

Den ursprungliga modellen bygger på Helsingfors stads antimobbningsprogram AMP13. Antimobbningsprogrammet alltså AMP13 består av 13 åtgärder för att motverka mobbning. I programmet ingår förebyggande åtgärder och åtgärder som kan läggas in under och efter ett mobbningsfall. Syftet med programmet är att lära berörda att känna igen och reagera på mobbning på rätt sätt. Målet är att Antimobbningsprogrammet ska bli en angelägenhet för hela staden.

UTGÅNGSPUNKTER FÖR PLANEN

Enligt grundlagen har alla rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet. Mobbning bryter mot denna grundläggande rättighet och medför många negativa och ofta långvariga konsekvenser för barns och ungdomars utveckling. Därför bör mobbning förebyggas och den mobbning som förekommer ska hanteras utan dröjsmål.

Enligt skolhälsoenkäten har man kunnat ingripa i mobbning särskilt i lågstadierna i Grankulla men mobbningen har ökat i högstadierna under de senaste åren. Det förekommer lite mobbning i gymnasierna. Sexuella trakasserier förekommer däremot avsevärt i högstadierna och särskilt i gymnasierna.

I november 2021 höll vi en workshop för personalen inom småbarnspedagogiken och elev- och studerandevården. I workshoppen diskuterade vi mobbning som fenomen och sätt att ingripa i den. Psykologen Vesa Nevalainen presenterade Helsingfors stads plan AMP13 som vi med hans tillstånd har använt som grund för Grankulla stads åtgärder.

Enligt lagen ska en plan för att skydda elever från våld, mobbning och trakasserier ingå i elev- och studerandevårdsplanen i skolor och läroanstalter. 14 åtgärder bifogas planen. 14 åtgärder har cirkulerat i skolorna för kommentarer och förhoppningen har varit en enhetlig linje i målinriktat antimobbningsarbete. Målet med arbetet har varit:

- att förstärka gemenskapskänslan och verksamhetskulturen i skol- och läroanstaltsgemenskaper,
- att främja elevers och studerandes välbefinnande,
- att samla olika sätt att förebygga och hantera mobbning på ett ställe,
- att det finns enhetlig kommunikation på skolornas hemsidor om stegen för att ingripa i mobbning och trakasserier.

Grankulla 12.8.2023

Taru Ikäheimonen, välfärdskoordinator

ANTIMOBBNINGSPROGRAMMET I GRANKULLA 2023–2025

FÖRSKOLEUNDERVISNING/GRUNDLÄGGANDE UTBILDNING/GYMNASIEUTBILDNING

Enhetens namn:

Elev- eller studerandevårdsgruppen har skrivit denna elev- och studerandevårdsplan i samarbete med personalen, eleverna/studerandena och vårdnadshavarna - datum:

Granskad: ____ / ____ 20 ____

Uppdaterad:

Följande ändringar/uppdateringar har gjorts:

Läsår:	Datum:	Ändring/uppdatering:	Underskrift:
2023-2024			
2024-2025			

INNEHÅLL

1	LAGSTIFTNINGEN SKYDDAR OCH FÖRPLIKTAR.....	5
1.1	Planen för att skydda elever mot våld, mobbning och trakasserier	5
1.2	Enligt grunderna för läroplanen beskriver planen.....	5
2	BEGREPP INOM MOBBNING.....	6
2.1	Definitionen av mobbning	6
2.2	Begrepp som tangerar mobbning.....	7
3	14 ÅTGÄRDER ARBETE MOT MOBBNING, TRAKASSERI OCH VÅLD I GRANKULLA.....	9
	Välmåendemätare	9
	Program för utveckling av sociala och emotionella färdigheter samt för hantering av mobbningsituationer.....	9
	Gemensamma regler för grupper, klasser och andra gemenskaper.....	10
	Främjande av kontinuerlig gruppbildning och social förankring.....	10
	Representanter för elev- och studerandevården träffar nya sjundeklassare samt studerande som börjar på andra stadiet i smågrupper	11
	Elektronisk kommunikationskanal	11
	Dokumentation av hur mobbningsfall har utretts.....	12
	Ansvarspersoner för åtgärder mot mobbning	12
	Användning av restaurativa tillvägagångssätt.....	13
	Vuxen stödperson för den som har blivit utsatt för grov mobbning	13
	Ankarverksamhet.....	13
	Utveckling av vänelevsverksamheten.....	14
	Föräldrastöd.....	14
	Steg för ingripande.....	15
4	GENOMFÖRANDE AV 14 ÅTGÄRDER I ENHETERNA	22
5	UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING.....	31

1 LAGSTIFTNINGEN SKYDDAR OCH FÖRPLIKTAR

1.1 Planen för att skydda elever mot våld, mobbning och trakasserier¹

För att skydda elever mot våld, mobbning och trakasserier upprättas en plan som en del av elev- och studerandevårdsplanen. I planen beaktas både interaktion mellan elever och mellan elever och vuxna i skolan. Grankulla stad har skapat modellen *14 åtgärder – antimobbningsarbete i Grankulla* som används som grund för planeringen av antimobbningsarbete i varje skola.

I skolans plan ska beskrivas alla tre områdena: trakasserier, våld och mobbning.

1.2 Enligt grunderna för läroplanen beskriver planen²

- förebyggande av och ingripande i mobbning, våld och trakasserier,
- behandling av de ovan nämnda frågorna på gemenskaps-, grupp- och individnivå,
- individuellt stöd, nödvändig vård, andra åtgärder och uppföljning för både mobbare och den mobbade,
- samarbete med vårdnadshavare,
- samarbete med nödvändiga myndigheter,
- införande av planen och informering av personal, elever, vårdnadshavare och samarbetspartner om planen,
- uppdatering, uppföljning och utvärdering av planen.

---

¹ 13 § 2. mom. 4 i lagen om elev- och studerandevård och 29 § 3 mom. i lagen om grundläggande utbildning(1267/2013)

² Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014, Grunderna för gymnasiets läroplan 2019 och Utbildningsstyrelsens föreskrift om centrala principer och mål för studerandevården samt utarbetandet av en studerandevårdsplan i yrkesutbildning OPH-285-2018.

2 BEGREPP INOM MOBBNING

2.1 Definitionen av mobbning

Skolorna använder vanligtvis en definition av mobbning från forskningslitteraturen som säger att "mobbning är när en och samma elev upprepade gånger utsätts för skada eller lidande. Förövarna är en eller flera personer som den mobbade har svårt att försvara sig mot". Mobbning definieras alltså som att avsiktligt och kontinuerligt orsaka skada för en elev i en utsatt position.

Mobbning har särdrag som skiljer från exempelvis gräl, trakasserier eller enstaka våldssituationer. Sådana egenskaper är bland annat upprepning, medvetenhet och maktutövning samt att mobbning ofta handlar om ett gruppfenomen. På grund av dessa särdrag kräver ingripande i mobbning andra metoder än ingripande i enstaka händelser.

Alla handlingar som upplevs som mobbning är inte alltid avsedda att skada, och alla barn och unga kan inte ännu inse konsekvenserna av sina handlingar. Det är inte heller alltid lätt för vuxna att se skillnaden mellan mobbning och gräl, konflikter eller sårande beteende. Barn, unga och vuxna kan därtill definiera mobbning på olika sätt. Även sporadiska konflikter i skolgemenskapen kan skada eller såra någon, men dessa situationer är övergående och målen för dem växlar.

Mobbning är ett fenomen som är svårt att entydigt definiera, mäta och ibland även att varsebli. Förutom handlingar är mobbning också en fråga om såväl individens som gruppens attityd. Det hur den som mobbas upplever och tolkar situationen, och det hur gruppens övriga medlemmar förhåller sig till den mobbade och agerar i situationen kan kallas roller.

De flesta elever kanske i princip inte accepterar mobbning, men många kan ändå i en mobbningsituation agera på ett sätt som förstärker eller upprätthåller mobbningsspiralen. Roller som förekommer i situationer av skolmobbning är utöver den mobbade och mobbaren också medlöparen, förstärkaren, försvararen och den tysta godkännaren. Mobbare-offer avser en elev som både mobbar andra och själv blir mobbad. Det vilka roller eleverna tar i mobbningsituationer har en stor betydelse för om mobbningen fortsätter.

Den allra vanligaste typen av mobbning är verbal mobbning, som tar sig uttryck i glåpor, förolämpningar eller förlöjligande. Men mobbningen kan också ta sig många andra former och den kan vara fysisk (knuffar eller slag), rikta sig mot egendom (ta eller avsiktligt förstöra saker) eller vara indirekt (manipulera gruppens medlemmar, sprida elaka rykten eller lögnar, utesluta ur gruppen). Nätmobbning avser mobbning på internet eller genom enheter ansluta till nätet (till exempel uppladdning av bilder på någon på nätet utan lov eller att kommentarer som kränker någons integritet publiceras på internet).

2.2 Begrepp som tangerar mobbning

Diskriminering innebär att en person behandlas sämre än andra i en jämförbar situation på grund av en eller flera personliga egenskaper. Bestämmelser om likabehandling ingår i Finlands grundlag, lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män samt diskrimineringslagen.³ Enligt lagarna får ingen diskrimineras på grund av ålder, ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, politisk verksamhet, fackföreningsverksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, kön, könsidentitet, sexuell läggning eller någon annan omständighet som gäller personen.⁴

Ostracism innebär utstötning och ignorering, social uteslutning. Ostracism är medvetet eller omedvetet orsakad social smärta som är jämförbar med våld eller mobbning. Metoder för att framkalla en känsla av utanförskap är bland annat att ignorera blickar och samtalsförsök, vända ryggen till, inte svara på meddelanden eller utesluta från gemensamma aktiviteter. Ostracism är ofta osynlig för utomstående, till exempel lärare, och därför svår att lägga märke till och ingripa i.⁵

Hatretorik är alla uttrycksformer som sprider, uppmanar, främjar eller berättigar hat som grundar sig på intolerans. Hatretorik kan var kopplad till exempelvis hudfärg, nationell eller etnisk tillhörighet, religion eller övertygelse, sexuell läggning eller funktionsnedsättning.⁶ Straffbar hatretorik är kommunikation som uppfyller kännetecknen för ett brott.

Sexuella trakasserier avser verbalt, ickeverbalt eller fysiskt oönskat beteende av sexuell natur. Sexuella trakasserier kränker en persons psykiska eller fysiska integritet genom att skapa en hotfull, fientlig, förnedrande, förödmjukande eller tryckande stämning.⁷

---

³ Finlands grundlag (731/1999), lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) och diskrimineringslagen (1325/2014).

⁴ Diskrimineringslagen (1325/2014) 8 § och lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män 7 § (1329/2014)

⁵ Williams, K. (2007). Ostracism. Annual Review of Psychology, Vol. 58: 425-452.

⁶ Diskrimineringsombudsmannens webbplats. <https://syrijinta.fi/sv/diskriminering-och-likabehandling> Läst 22.6.2022.

⁷ Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män 7 § (1329/2014) och Handbok för att förebygga och ingripa i sexuella trakasserier i skolor och läroanstalter. Guider och handböcker 2018:4b. Utbildningsstyrelsen. <https://www.oph.fi/sv/statistik-och-publikationer/>

Fysiska sexuella trakasserier kan vara sexuellt antastande som är straffbart som brott⁸.

Trakasserier på grund av kön avser oönskat beteende som har samband med en persons könstillhörighet, könsidentitet eller könsuttryck som medvetet eller faktiskt kränker personens psykiska eller fysiska integritet och skapar en hotfull, fientlig, förnedrande, förödmjukande eller tryckande stämning. Det är dock inte av sexuell natur.

Grooming avser vuxnas medvetna och målinriktade verksamhet med syftet att få sexuell kontakt med barn eller locka barn att utföra sexuella handlingar⁹. Enligt strafflagen är lockande av barn i sexuella syften, det vill säga så kallad grooming, straffbart¹⁰. Enligt lagen är handlingar som syftar till sexuellt utnyttjande av barn eller tillverkning av bilder eller bildupptagningar som på ett sedlighetssårande sätt visar ett barn straffbara. Kännetecknen för brott uppfylls om den som föreslår ett möte eller andra kontakter med barn gör det så att det av förslagets innehåll eller av omständigheterna annars framgår att syftet är att begå ovannämnda brott.¹¹

---

publikationer/handbok-att-forebygga-och-ingripa-i-sexuella-trakasserier. Handboken omarbetas för att motsvara den reviderade finskspråkiga versionen Opa seksuaalisen häirinnän ennaltaehkaisemiseksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa. Opaat ja käsikirjat 2020:4a. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/opa-seksuaalisen-hairinnanennaltaehkaisemiseksi-ja-siihen>.

⁸ Strafflagen 20 kap. 5 a § (509/2014). Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män 7 § (1329/2014).

⁹ Webster, S., Davidson, J., Bifulco, A., Gottschalk, P., Caretti, V., Pham, T., Grove-Hills, J., Turley, C., Tompkins, C., Ciulla, S., Milazzo, V., Schimmenti, A. and Craparo, G. (2012). European Online Grooming Project. Final Report. Prepared for and co-funded by the European Commission Safer Internet Plus Programme.

¹⁰ Strafflagen 20 kap. 8 b § (540/2011)

¹¹ Vaaranen-Valkonen, N. och Laitinen H-L. (2019). Seksuaalinen häirintä, houkuttelu ja seksuaaliväkivalta digitaalisessa mediassa. En barndom utan våld – åtgärdsplan för förebyggande av våld mot barn 2020–2025 (på finska, svensk sammanfattning). Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2019:27.

14 ÅTGÄRDER

ARBETE MOT MOBBNING, TRAKASSERI OCH VÅLD I GRANKULLA

1. VÄLMÅENDEMÄTARE

Mål: Varje enhet inom småbarnspedagogiken, skola och läroanstalt har en metod eller ett mått som används för att följa upp elevers och studerandes vardag och ork. Informationen används för att följa upp välbefinnande och för att förebygga och förhindra mobbning och trakasserier samt för att kunna ta tag i problemet på flera olika sätt.

- Skolhälsoenkät med två års mellanrum
- Skolornas egna hälsoenkäter varje år
- Välmåendemätaren FUNA – (Turun yliopisto)
- De vuxna anställdas välbefinnande på arbetsplatserna följs upp med en årlig enkät

Ansvar: Valfärdskoordinatorn ansvarar för att följa upp resultat av skolhälsoenkäten och rektorerna för skolornas egna hälsoenkäter. Chefer och valfärdskoordinatorn ansvarar för att följa upp anställdas välbefinnande på arbetsplatserna.

Tidsplan: Välmåendemätaren FUNA används i skolorna. Den nya enkäten om välbefinnande på arbetsplatsen för personalen togs i bruk 2023 och kommer att genomföras årligen.

2. PROGRAM FÖR UTVECKLING AV SOCIALA OCH EMOTIONELLA FÄRDIGHETER SAMT FÖR HANTERING AV MOBBNINGSSITUATIONER

Mål: Varje daghem, skola och läroanstalt har ett verktyg, i form av ett program eller åtgärds paket, som ger hjälp i att kunna identifiera olika sociala situationer och känslor samt ger vägledning i inläring av nya färdigheter. Det är enklare att vidta åtgärder när man har tillgång till fungerande verktyg.

- Må bra-lektioner, KiVa-skola, Lions Quest, Steg för steg, osv.
- Staden upprättar läroplanen till årskurserna 1-6 för undervisningsämnet välmående under läsåret 2022–2023. Läroplanen publiceras 20.9.2023.
- Hösten 2022 inleds utbildningen av personalen på daghemmen och skolorna i Grankulla i ämnena positiv pedagogik och välmående (35 sp). Utbildningen slutar 5/2023.

- Målet är att skapa förutsättningar för en systematisk och konsekvent stig för undervisning av emotionella färdigheter och interaktionsförmåga i Grankulla från och med småbarnspedagogiken.
- Systematisk undervisning i välmående inleds i åk 1-6 på hösten 2023 på det sätt skolorna själva väljer.

Ansvar: Lärare, skolgångshandledare, rektorer och välfärdskoordinatörn.

Tidtabell: Läroplanen till åk 1-6 för undervisningsämnet välmående publiceras 20.9.2023. Välfärdskoordinatörn ansvarar för läroplansarbetet. Utbildningen inleddes hösten 2022 och slutfördes våren 2023. Undervisning i välmående inleds i skolorna hösten 2023 på det sätt skolorna själva väljer.

3. GEMENSAMMA REGLER FÖR GRUPPER, KLASSER OCH ANDRA GEMENSKAPER

Mål: Varje daghem, skola och läroanstalt, grupp och klass sätter tillsammans upp regler för att förebygga mobbning och ingripa i problemen redan i ett tidigt skede med fast hand.

- Även aktörerna inom hobbyverksamheten engageras i antimobbningsarbetet bland annat genom kriterierna för bidragsansökningarna till staden. Målet är att få samma budskap även i välfärdsområdets bidragskriterier.
- Även grupperna inom Granmodellens hobbyverksamhet sätter upp spelregler.
- Eftermiddagsverksamheten sätter också upp spelregler.
- Dessutom ska personalen inom småbarnspedagogiken, skolorna och läroanstalterna komma överens om en gemensam strategi och arbetskultur i början av läsåret. Ett interaktionsavtal mellan de vuxna i arbetsgemenskapen samt mellan hemmet och skolan.

Ansvar: Välfärdskoordinatör, rektorer, föreståndare för daghemmen, skolornas personal, personal inom småbarnspedagogik, aktörer inom hobbyverksamhet, ansvariga för eftermiddagsverksamhet.

Tidtabell: Då en ny grupp eller gemenskap startar sin verksamhet kommer den överens om gemensamma regler och handlingssätt. Bidragskriterierna avtalas tillsammans med de övriga kommunerna inom välfärdsområdet. Man kommer överens om interaktionsavtalet mellan de vuxna under läsåret 2023–2024.

4. FRÄMJANDE AV KONTINUERLIG GRUPPBILDNING OCH SOCIAL FÖRANKRING

Mål: Alla vuxna i daghemmen, skolorna och läroanstalterna ser till att nykomlingar förankras i gruppen. Arbetet för att skapa sammanhållning pågår tills nykomlingarna

har anpassat sig till sin nya miljö. Det här sker inte snabbt och därför ska verksamheten vara långsiktig. Vi gör arbetet för att öka sammanhållningen till en väsentlig del av vardagen och låter ingen känna sig utanför.

- I början av läsåret koncentrerar man sig starkt på att skapa en sammanhållning i klassen.
- Uppmärksamhet bör ägnas åt gruppbildning **varje gång** en ny medlem kommer in till gruppen.
- I Grankulla ordnas varje år TOKO-dagar i grundskolorna (TOKO står för "toiminta" och "kokemus" alltså aktivitet och erfarenhet) eller motsvarande verksamhet med fokus på gruppbildning.
- Ungdomsarbetarna och församlingen har ett tätt samarbete med skolorna.

Ansvar: Den gemensamma elev- och studerandevårdsgruppen och ungdomsarbetarna i skolorna tillsammans med övrig personal kommer överens om planering, samordning och ytterligare behov av gruppbildning.

Tidtabell: Fortgående

5. REPRESENTANTER FÖR ELEV- OCH STUDERANDEVÅRDEN TRÄFFAR NYA SJUNDEKLASSARE SAMT STUDERANDE SOM BÖRJAR PÅ ANDRA STADIET I SMÅGRUPPER

Mål: I början av läsåret håller personal från elev- och studerandevården smågruppsdiskussioner för sjundeklassare samt för de studerande som har börjat på andra stadiet. I diskussionerna behandlas mental hälsa och sådant som kan äventyra den, såsom mobbning.

- Grankulla stad har också som mål motsvarande diskussioner för femteklassare.

Ansvar: Elev- och studerandevårdsgruppen och ungdomsarbetarna i skolorna

Tidtabell: Gruppträffar för femteklassare provas på Mäntymäen koulu hösten 2023.

6. ELEKTRONISK KOMMUNIKATIONSKANAL

Mål: Vi skapar en elektronisk kommunikationskanal för att anmäla mobbning. Mobbning kan även ske i det dolda till exempel i de sociala medierna. Inget mobbningsfall får hamna i skymundan.

- eGrani-appen för anmälan om mobbning
- Someturva-appen särskilt för att utreda mobbning i sociala medierna

Ansvar: Ingående av ett avtal är under arbete. Someturva ansvarar för utbildning, annonsering sköts av skolans personal, t.ex. av en ungdomsarbetare i skolan.

Tidtabell: Someturva-appen presenterades i rektorsmötet under hösten 2022, varefter rektorerna tog beslut om ibruktagande av appen. Gymnasierna testar Someturva under 2023.

7. DOKUMENTATION AV HUR MOBBNINGSFALL HAR UTRETTS

Mål: Det är viktigt att dokumentera hur mobbningsituationer utreds. Vid utredning av mobbningsituationer följs skolornas modell för att utreda mobbningsituationer.

- Förhållningsregler för dokumentering.
- Lagring av uppgifter

Ansvar: Den person som har bevittnat eller fått information om mobbning tar ansvar för att utreda mobbningen.

Tidtabell: Fortgående

8. ANSVARSPERSONER FÖR ÅTGÄRDER MOT MOBBNING

Mål: Antimobbningsverksamhet hör till alla som arbetar i skolorna och läroanstalterna. Det är dock viktigt att skolorna väljer **ansvarspersoner** som ägnar särskilt uppmärksamhet åt att främja åtgärder som förebygger och förhindrar mobbning.

- I Mäntymäen koulu använder KiVa-teamet en trappstegsmodell där tillvägagångssättet beskrivs väl och på ett fungerande sätt. KiVa-teamet har utsetts.
- I Kasavuoren koulu beskriver REILU-modellen hur en mobbningsituation utreds.
- I Granhultskolan ansvarar Tryggvä-teamet för utredningen av mobbningsituationer. Tryggvä-teamet har utsetts.
- I Hagelstamska skolan ansvarar Tryggvä-teamet för utredningen av mobbningsituationer. Tryggvä-teamet har utsetts.

Ansvar: Rektor, personal inom elev- och studerandevården, ungdomsarbetare i skolan, hela personalen i läroanstalterna

Tidtabell: Ansvarspersoner utses hösten 2023.

Den ansvariga personen har inte rätt till TVA-tillägget. Med rektorns tillstånd kan det vara möjligt att betala ut ersättning från skolutvecklingsbidraget.

<https://kauniainen10fi.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=202218-2>

9. ANVÄNDNING AV RESTORATIVA TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

Mål: Skolor och läroanstalter ska systematiskt börja använda restorativa metoder, det vill säga metoder för att återställa människorelationer.

- Den restorativa metoden används i nuläget i Kasavuoren koulu.
- Gemensam utbildning för det restorativa tillvägagångssättet

Ansvar: Rektor ansvarar för anskaffning av utbildningen.

Tidtabell: Våren 2024

10. VUXEN STÖDPERSON FÖR DEN SOM HAR BLIVIT UTSATT FÖR GROV MOBBNING

Mål: Ibland behöver den som har blivit mobbad mera stöd. **Då utser man en trygg vuxen stödperson för den som blivit mobbad.** Den vuxna hjälper och stöder så att den mobbade kan gå vidare. I den grundläggande undervisningen skriver varje skola in en vuxen stödperson i sin verksamhetsplan.

- Eleven har själv möjlighet att föreslå/välja en trygg vuxen

Ansvar: Personal inom elev- och studerandevården, rektor

Tidtabell: Möjligheten att välja en trygg vuxen förs in i läroanstaltens modell för att ingripa mot mobbning för läsåret 2023–2024.

11. ANKARVERKSAMHET

Mål: För att få slut på mobbning eller annan oroande verksamhet som har pågått en längre tid, behövs all hjälp som är tillgänglig. Ibland kan en utomstående aktör föra med sig det som behövs för att bitarna ska falla på plats i en situation. Att se på situationen ur ett nytt perspektiv kan ofta föra med sig en förståelse för helheten i komplicerade fall.

Ansvar: Välfärdskoordinatorn, bildningsdirektören, koordinatör för ankarverksamhet

Tidtabell: [Verksamheten inleds på hösten 2023.](#)

12. UTVECKLING AV VÄNELEVSVERKSAMHETEN

Mål: Mannerheims Barnskyddsförbund ordnar kurser för lärare som leder vänelevsverksamhet om hur väneleverna ännu bättre kan vara med och reda ut mobbningsituationer. Kursen ordnas också för tutorer.

- Grankulla inleder ett samarbete med Mannerheims Barnskyddsförbund för att stödja väneleverna i antimobbingsarbetet.
- Material utan handledning är redan tillgängligt.

Ansvar: Lärare som handleder vänelevsverksamheten.

Tidtabell: Under läsåret 2023–2024.

13. FÖRÄLDRASTÖD

Mål: I samband med hälsoundersökningen på rådgivningen vid fyra års ålder görs en bedömning tillsammans med familjen om behovet för utomstående föräldrastöd.

- Föräldraskapsgrupperna De otroliga åren för föräldrar till 2–6-åriga barn
- Mannerheims barnskyddsförbund ordnar ABC-föräldrareträffar för föräldrar till 4–12-åriga barn
- Voimaperheet (kraftfamiljer), tidig identifiering av beteendeproblem hos barn i rådgivningsålder samt digital och förebyggande vård.
- Onlinekursen Perhepolku® och gruppverksamhet för föräldrar till 0–16-åringar.
- Elektroniskt familjecenter erbjuder kamratstöd, information och hjälp till föräldrar
- Familjerådgivning och familjefadder, församling

Ansvar: Rådgivningarna, elev- och studerandevårdspersonal, socialtjänsten

Tidtabell: Onlinekurserna Perhepolku är öppna från och med våren 2022, Voimaperheet-grupper har startat på hösten 2022.

14. STEG FÖR INGRIPANDE

Mål: Varje enhet har en verksamhetsmodell för ingripande i mobbning och trakasserier. Alla vuxna och barn i enheten känner till modellen. Modellen för ingripande i mobbning finns också på läroanstalternas webbplatser.

- Exempel: <https://www.kasavuori.fi/meidan-koulu/kiusaamisen-vakivallan-ja-hairinnan-vastainen-suunnitelma/>

REILU-konceptet
TA TAG I MOBBNING

1. Den person som upptäcker mobbing tar tag i saken omedelbart och meddelar klassläraren

2. Bilda en helhetsbild av situationen
Klassläraren och den person som upptäckte mobbningen, eleverna (den mobbade, mobbarna)

Alla parter blir hörda, även ögonvittnen.
Informering: Wilma-anteckning till alla parter

3. Gemensamt möte med alla parter.
Klassläraren/klasslärarna, den som upptäckte mobbningen och eleverna.
Informering: Wilma-meddelande till vårdnadshavarna -> "Vad har parterna kommit överens om" -> Dokumentering

4. Uppföljning

Mobbning fortsätter
Klassläraren/klasslärarna
Mobbning fortsätter -> Konautering av kuratorn eller medling
Möte med vårdnadshavare
Deltagare: Elever involverade i mobbningsfallet, klasslärare/klasslärarna, vårdnadshavare, kurator vid behov

- Dokumentation
- Inbjudan till mötet med vårdnadshavare
- Meddelande om avtal till både vårdnadshavare och elev

Mobbningen fortsätter inte:
Klassläraren/klasslärarna
Mobbningen har slutat
Ärendet avslutas
Wilma-anteckning

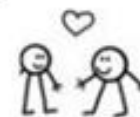

5. Uppföljning

Mobbningen fortsätter:
Klassläraren/klasslärarna
Mobbningen fortsätter -> Wilma-anteckning -> Kontakta kuratorn -> Lämna ärendet till den individuella elevvården
(Processen fortsätter inom den individuella elevvården)

Mobbningen fortsätter inte:
Klassläraren/klasslärarna
Klassläraren/klasslärarna
Mobbningen har slutat
Ärendet avslutas
Wilma-anteckning

Mobbningen fortsätter:
Klassläraren/klasslärarna/individuella elevvården
-> Barnskyddsanmälan, polisanmälan (före ska fallet analyseras, beakta innehållat inte varaktigheten) -> Informera vårdnadshavarna

Ingen mobbing:
Klassläraren/klasslärarna/individuella elevvården
-> Ärendet avslutas.

Skolans personal får veta om mobbning

Den mobbade och den elev som uppmärksammar mobbning är skyldiga att berätta om mobbningen, antingen hemma eller för en vuxen i skolan. Det är vårdnadshavarnas ansvar att informera skolans personal. Den mobbade har rätt till en trygg skolmiljö.

En skolanställd utreder mobbningen.

- Den anställd talar med både den mobbade och mobbaren och ordnar eventuellt en gemensam diskussion. Den anställd kan vid behov använda teamets stöd.
- Personen som utreder mobbningen antecknar i memon i Wilma: datum, namn, vad som sagts, vad som avtalats och om vårdnadshavarna har meddelats om ärendet.
- En gemensam överenskommelse om slut på mobbning och överenskommelse om uppföljning.
  - Parternas vårdnadshavare meddelas.

Skolans personal har ett ansvar att ingripa i mobbning, vägleda elever och dokumentera fallet.

Den som mobbar har ett ansvar att ändra sitt beteende.

Den som blir mobbad uppmuntras att berätta ifall mobbningen fortsätter.

Uppföljning

Cirka 2 skolveckor efter mobbningsfallet har utretts. I uppföljningen utreds om mobbning har fortsatt. Den som utreder ärendet ansvarar för uppföljningen, dokumentationen och för att meddela vårdnadshavarna. Den som blir mobbad uppmuntras att berätta om mobbningen har fortsatt.

Mobbning fortsätter

Mobbning fortsätter inte

Eftervård

Ansvaret ligger på elev- eller studerandevården eller annan samarbetspartner i elevens nätverk.

Gemensamt möte i skolan

Det är skolan ansvar att se till att atmosfären i skolan är sådan att den mobbade kan berätta om mobbning.

- Eleverna, vårdnadshavarna, skolan och representanten för elev- eller studerandevården
- En gemensam överenskommelse om slut på mobbningen
- Hjälp till den mobbade (skolarbete, hemmets stöd, elev- eller studerandevården, osv.)
- Hjälp och eventuella sanktioner för mobbaren
- Den anställda som utreder ärendet sköter dokumentationen
- Komma överens om uppföljning: Vem ska ta hand om det och när ska det hållas.

Uppföljning

Cirka 2 skolveckor efter det gemensamma mötet. I uppföljningen utreds om mobbning har fortsatt. I det gemensamma skolmötet kommer deltagare överens om personen som ansvarar för att organisera uppföljningen, sköta dokumentationen av fallet och meddela vårdnadshavarna. Den mobbade uppmantras att berätta om mobbningen har fortsatt.

Mobbning fortsätter

Mobbning fortsätter inte

Eftervård

Ansvaret ligger på elev- eller studerandevården eller annan samarbetspartner i elevens nätverk.

Experttjänster utanför skolan, t.ex. Ankarverksamheten

Behandling av mobbning: ELEV

Om du blir mobbad, berätta för en vuxen hemma eller i skolan. Kom ihåg att det inte är något fel på dig och det finns ingen anledning att bli mobbad. Du har rätt att gå i skolan utan rädsla.

En skolanställd utreder mobbningen. Vi talar om saken med dig och dina mobbare tillsammans och var för sig. Vi berättar åt mobbarna att deras handling är fel och måste sluta.

Vi kommer överens om en uppföljning i ärendet om ca 2 veckor. Under denna tid har mobbarna en chans att ändra sitt beteende mot dig. Men om mobbningen fortsätter under uppföljningen, berätta för en vuxen i skolan eller hemma.

I uppföljningen kommer den person som utredde mobbningen att diskutera med dig om mobbningen har fortsatt.

Mobbning fortsätter

Mobbning fortsätter inte

Du har möjlighet att få eftervård efter mobbningen. Eftervården innebär att du får diskutera frågan med till exempel en skolkurator eller en skolpsykolog eller i en kamratstödsgrupp. Eftervården är frivillig men den lönar sig.

Om mobbningen fortsätter hålls ett gemensamt möte på skolan. Både dina och mobbarnas vårdnadshavare deltar i mötet.

Utöver läraren deltar också annan skolpersonal i mötet. Målet är att mobbningen upphör. Nödvändiga arrangemang vidtas för att uppnå målet. Hemmen förbinder sig också till arrangemangen.

I uppföljningen utreder den överenskomna personen om mobbningen har fortsatt. Hen pratar med både dig och mobbarna om saken.

Mobbning fortsätter

Mobbning fortsätter inte

Du har möjlighet att få eftervård efter mobbningen. Eftervården innebär att du får diskutera frågan med till exempel en skolkurator eller en skolpsykolog eller i en kamratstödsgrupp. Eftervården är frivillig men den lönar sig.

Skolans personal tar ärendet till en extern aktör. I detta skede används olika metoder för att säkerställa att mobbningen inte fortsätter.

Behandling av mobbning: VÅRDNADSHAVARE

Ditt barn eller din unga berättar att hen blir mobbad i skolan. Ta frågan alltid på allvar. Meddela omedelbart ditt barns klasslärare, klassföreståndare eller en skolanställd.

En skolanställd utreder mobbningen. Den anställd talar med både den mobbade och mobbare var för sig och tillsammans. Mobbarna ges möjlighet att ändra sitt beteende. Man kommer överens om en uppföljning i ärendet om ca 2 veckor.

Du kan uppmuntra ditt barn eller din unga att diskutera mobbning med dig hemma. Var öppen för vad ditt barn berättar dig. Det är viktigt för både den mobbade och mobbaren att bli lyssnad på utan att bli bedömd. Var också beredd på att ditt barn kanske inte vill diskutera frågan. Det viktigaste är att du stöder ditt barn eller din unga.

I uppföljningen utreds om mobbningen har fortsatt. Den skolanställd som utrett ärendet talar först med den mobbade separat och vid behov sedan med mobbaren.

Mobbning fortsätter

Om mobbningen fortsätter hålls ett gemensamt möte på skolan. Både mobbarens och den mobbades vårdnadshavare deltar i mötet.

Utöver den skolanställd som har utrett ärendet deltar också annan skolpersonal i mötet. Målet är att mobbningen upphör. Nödvändiga arrangemang vidtas för att uppnå målet. Hemmen förbinder sig också till arrangemangen.

Mobbning fortsätter inte

Elever har möjlighet att få eftervård efter mobbning. Eftervården innebär att elever får diskutera frågan med till exempel en skolkurator eller en skolpsykolog eller i en kamratstödsgrupp. Eftervården är frivillig men den lönar sig. Vårdnadshavarna kan också be om handledning av specialutbildade personal inom elevvården som eftervård.

I uppföljningen utreds om mobbningen har fortsatt. Den personen som deltagarna har kommit överens om i mötet talar med den mobbade och mobbarna om frågan.

Mobbning fortsätter

Mobbning fortsätter inte

Elever har möjlighet att få eftervård efter mobbning. Eftervården innebär att elever får diskutera frågan med till exempel en skolkurator eller en skolpsykolog eller i en kamratstödsgrupp. Eftervården är frivillig men den lönar sig. Vårdnadshavarna kan också be om handledning av specialutbildad personal inom elevvården som eftervård.

Skolans personal tar ärendet till en extern aktör. I detta skede används olika metoder för att säkerställa att mobbningen inte fortsätter.

GENOMFÖRANDE AV 14 ÅTGÄRDER I ENHETERNA

1. VÄLMÅENDEMÄTARE

I skolor och anstalter följer man ständigt med elevers och studerandes välbefinnande bland annat med hjälp av skolhälsoenkäten, skolornas egna hälsoenkäter och **välmåendemätaren FUNA**. Varje skola och läroanstalt använder sig av dessa tre för att följa upp elevernas och studerandenas vardag och ork. Informationen används för att förebygga och förhindra mobbning och trakasseri samt för att kunna ta tag i problemet på flera olika sätt. **De vuxna anställdas välbefinnande på arbetsplatserna följs upp med en årlig enkät.**

Rektorena och välfärdskoordinatorn ansvarar för uppföljningen av välbefinnandemätare.

Enkäten om arbetshälsan hos vuxna är införd.

Hösten 2023

Välmåendemätaren FUNA välmåendeenkät/samtal Skolans eller småbarnspedagogikens med elever och barn

Våren 2024

Grankullas Skolhälsoenkät välmåendeenkät/samtal Skolans eller småbarnspedagogikens med elever och barn

Hösten 2024

Välmåendemätaren FUNA välmåendeenkät/samtal Skolans eller småbarnspedagogikens med elever och barn

Våren 2025

Skolhälsoenkät välmåendeenkät/samtal Skolans eller småbarnspedagogikens med elever och barn

2. PROGRAM FÖR UTVECKLING AV SOCIALA OCH EMOTIONELLA FÄRDIGHETER SAMT FÖR HANTERING AV MOBBNINGSSITUATIONER

Varje daghem, skola och läroanstalt har ett verktyg, i form av ett program eller åtgärdspaket, som ger hjälp i att kunna identifiera olika sociala situationer och känslor samt ger vägledning i inläring av nya färdigheter. Det är enklare att vidta åtgärder när man har tillgång till fungerande verktyg.

Hösten 2023

- Undervisning i ämnet välmående börjar i åk 1-6
- Läroämnet välmående/Må bra-timmarna/KiVa-skola, Steg för steg o.s.v.
- Läroplanen för ämnet välmående (åk 1-6) är färdig
- Man har kommit överens om inskolningsdagarna för välfärdsutbildningens olika skeden (4 x 1,5h) för hela läsåret

Våren 2024

- Läroämnet välmående/Må bra-timmarna/KiVa-skola, Steg för steg o.s.v.
- Trivselsamtal med kuratorn (årskurs 8)

Hösten 2024

- Läroämnet välmående/Må bra-timmarna/KiVa-skola, Steg för steg o.s.v.
- Lektioner med kuratorn och skolungdomsarbetaren
- Inskolningsdagar för de olika perioderna av undervisning i välmående har avtalats (4 x 1,5 h) för hela läsåret.

Våren 2025

- Läroämnet välmående/Må bra-timmarna/KiVa-skola, Steg för steg o.s.v.
- Trivselsamtal med kuratorn (årskurs 8)

3. GEMENSAMMA REGLER FÖR GRUPPER, KLASSER OCH ANDRA GEMENSKAPER

Varje daghem, skola och läroanstalt, grupp och klass sätter tillsammans upp regler för att förebygga mobbning och ingripa i problemen redan i ett tidigt skede med fast hand.

Även aktörerna inom hobbyverksamheten engageras i antimobbningsarbetet bland annat genom kriterierna för bidragsansökningarna till staden. Även grupperna inom Granimodellens hobbyverksamhet sätter upp spelregler. Eftermiddagsverksamheten sätter också upp regler.

Dessutom ska personalen inom småbarnspedagogiken, skolorna och läroanstalterna komma överens om en gemensam strategi och arbetskultur i början av läsåret.

Reglerna för grupper/klasser tillsammans med barnen och ungdomarna

Gemensamma spelregler för de vuxna i arbetsgemenskapen / interaktionsavtal

Önskemål som togs upp i workshoppen om arbetsgemenskapens arbetssätt:

- Bjuda in alla, inkludera (inte exkludera), inte en viskningskultur
- hälsar
- vänlig
- följer gemensamma regler
- psykologisk trygghet
- gemenskap "skapa vi-känsla"
- respektera varandras åsikter
- talar till varandra, inte om varandra
- need to know and nice to know
- öppen kommunikation
- visa uppskattning till varandras arbete
- vi vågar ta itu med jobbiga situationer
- förebilder i hur man kommunicerar med varandra och är med varandra: hjälper varandra, tackat, ger beröm, visar ett det är okej att be om hjälp, saga förlåt och be om ursäkt
- miner, gester, möten
- psykologisk trygghet
- lyssnande
- fördomsfrihet
- humor
- ansvar

- artigt uppförande
- öppen diskussion om grunderna för beslut -> skapa engagemang hos de anställda
- öppen diskussion om interaktionsreglerna -> uppdatering i början av verksamhetsperioden
- förtroende för andras arbete, stöd
- kan visa trötthet -> trygg arbetsgemenskap
- respektfull inofficiell WA-kommunikation -> yrkesmässighet!
- informering innanför arbetsgemenskapen

4. FRÄMJANDE AV KONTINUERLIG GRUPPBILDNING OCH SOCIAL FÖRANKRING

Alla personer i daghem, skolor och läroanstalter ser till att nykomlingar tas med i gemenskapen. Arbetet för att skapa sammanhållning pågår tills nykomlingarna har anpassat sig till sin nya miljö. Det här sker inte snabbt och därför ska verksamheten vara långsiktig. Vi gör arbetet för att öka sammanhållningen till en väsentlig del av vardagen och låter ingen känna sig utanför. I Grankulla ordnas årligen TOKO-dagar. Ungdomsarbetarna och församlingen har ett tätt samarbete med skolorna.

- I början av läsåret tas tid för att skapa sammanhållning i gruppen. Genomförandesättet har avtalats.
- När en ny elev kommer till klassen ska det finnas tid för den nya eleven att komma in i gemenskapen och för genomgång av klassens regler.
- Årsklocka för gruppssammanhållningen, läroplan för Må bra-timmarna eller en annan plan för att kontinuerligt arbeta för bättre gruppssammanhållning.
- Överenskommelse om samarbete med församlingen.
- Överenskommelse om samarbete med ungdomsarbetarna.
- Planering av skolungdomsarbetarens uppgifter på skol-, grupp- och individnivå.

5. REPRESENTANTER FÖR ELEV- OCH STUDERANDEVÅRDEN TRÄFFAR NYA SJUNDEKLASSARE SAMT STUDERANDE SOM BÖRJAR PÅ ANDRA STADIET I SMÅGRUPPER

I början av läsåret håller personal från elev- och studerandevården smågruppsdiskussioner för sjundeklassare samt för de studerande som har börjat på andra stadiet. I diskussionerna behandlas mental hälsa och sådant som kan äventyra den, såsom mobbning.

- Kuratorn träffar alla elever som ska börja sjuan.
- En representant för studerandevården träffar alla som börjar gymnasiet.

6. ELEKTRONISK KOMMUNIKATIONSKANAL

Vi skapar en elektronisk kommunikationskanal för att anmäla mobbning. Mobbning kan även ske i det dolda till exempel i de sociala medierna. Inget mobbningsfall får hamna i skymundan. Använder Someturva-appen.

- Använder Someturva-appen.
- Skolan använder en elektronisk kommunikationskanal för att anmäla mobbning, t.ex. en e-postadress eller eGrani.

7. DOKUMENTATION AV HUR MOBBNINGSFALL HAR UTRETTS

Det är viktigt att dokumentera hur mobbningsfall utreds.

- Överenskommelse om praxis för dokumentation i enheten.
- Överenskommelse om lagring av dokumentationen.

8. ANSVARSPERSONER FÖR ÅTGÄRDER MOT MOBBNING

Skolorna väljer **ansvarspersoner** som har till uppgift att främja åtgärder för att förebygga och ingripa i mobbning samt att följa upp hur mobbningsfall har utretts.

Tid har avsatts för ansvarspersoner att sköta uppdraget.

En ersättning betalas för ansvarspersoner för att sköta uppdraget.

Enhetens ansvarspersoner:

_____ tel. _____

_____ tel. _____

_____ tel. _____

9. ANVÄNDNING AV RESTORATIVA TILLVÄGÅGÅNGSSÄTT

Skolor och läroanstalter ska systematiskt börja använda restorativa metoder, det vill säga metoder för att återställa människorelationer. Den restorativa metoden används i nuläget i Kasavuoren koulu.

Den restorativa metoden används i enheten för att utreda mobbningsfall.

Enheten skaffar utbildning för att personalen kan lära sig den restorativa metoden

Tidtabell: _____

Enheten använder en annan modell för att utreda mobbning

Modellen för att utreda mobbning har presenterats för vårdnadshavare

Modellen för att utreda mobbning har presenterats för elever/studerande

Handlingsanvisningar för mobbningsfall finns på skolans webbplats.

10. VUXEN STÖDPERSON FÖR DEN SOM HAR BLIVIT UTSATT FÖR GROV MOBBNING

Ibland behöver den som har blivit mobbad mera stöd. **Då utser man en trygg vuxen stödperson för den som blivit mobbad.** Den vuxna hjälper och stöder så att den mobbade kan gå vidare. I den grundläggande undervisningen skriver varje skola in en vuxen stödperson i sin verksamhetsplan.

Lagen förutsätter att man ska ge stöd till mobbare och att hjälpa mobbare att ändra sitt beteende från och med 1.8.2022.

- En vuxen stödperson har blivit utsedd
- Den vuxna stödpersonen finns antecknad i verksamhetsplanen
- Enheten har en plan för att hänvisa mobbaren till elevvården.

11. ANKARVERKSAMHETEN SKA OMFATTA ALLA SKOLOR

För att få slut på mobbning eller annan oroande verksamhet som har pågått en längre tid, behövs all hjälp som är tillgänglig. Ibland kan en utomstående aktör föra med sig det som behövs för att bitarna ska falla på plats i en problemsituation. Att se på situationen ur ett nytt perspektiv kan ofta föra med sig en förståelse för helheten i komplicerade fall. Detta kallas ankarverksamhet som utvidgas till att omfatta alla skolor i Grankulla. Samarbete görs med ungdomstjänsterna, skolorna, elev- och studerandevården, polisen och barnskyddet.

12. UTVECKLING AV VÄNELEVSVERKSAMHETEN

Mannerheims Barnskyddsförbund ordnar kurser för lärare som leder vänelevsverksamhet om hur väneleverna ännu bättre kan vara med och reda ut mobbningssituationer.

- Det finns en överenskommelse om samarbete mellan den lärare som ansvarar för vänelevsverksamheten och Mannerheims Barnskyddsförbund.
- Skolan har ytterligare planer för utveckling av vänelevsverksamheten för att öka trivseln i skolan.

13. FÖRÄLDRASTÖD OCH FÖRÄLDRARNAS DELAKTIGHET

I samband med hälsoundersökningen på rådgivningen vid fyra års ålder görs en bedömning tillsammans med familjen om behovet för utomstående föräldrastöd. Familjerna hänvisas till föräldraskapsgrupperna De otroliga åren.

Mannerheims barnskyddsförbund ordnar ABC-föräldraträffar för föräldrar till 4–12-åriga barn i huvudstadsregionen och/eller välfärdsområdet.

Som stöd för föräldrar till tonåringar erbjuds onlinekursen Perhepolku® eller grupper för föräldrastöd.

- Det finns en överenskommelse om gemensamma verksamhetsätt med rådgivningen. (Småbarnspedagogiken)
- Det finns en överenskommelse med elev- och studerandevårdsgrupperna om verksamhetsätt, hur vägledning till föräldrastödsgrupper eller onlinekurser ska ske, vid behov i samarbete med andra aktörer.
- Daghemmet eller skolan har en plan för hur föräldrar ska bli delaktiga i verksamheten som förebygger mobbning.

FYRA STEG: HUR MAN UTROTAR MOBBNING

5 UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING

De 14 åtgärderna fungerar som en checklista för att följa upp och genomföra konkreta saker. Varje enhet bearbetar sin egen version av checklistan samt utvärderar och uppdaterar den årligen eller åtminstone med två års mellanrum som en del av antimobbingsprogrammet. Styrgruppen för elev- och studerandevården följer upp genomförande och/eller uppdatering av planerna.

Antalet mobbningsfall och åtgärder kan följas upp genom memon och anteckningar om elever i Wilma. Elev- och studerandevårdsgrupperna utvärderar framgången av verksamheten som förebygger och förhindrar mobbning varje läsår.

Personalen inskolas i antimobbingsprogrammet i Grankulla,
datum _____

Elektronisk inlämning till välfärdskoordinatören och undervisningschefen före utgången av oktober.